

# שפה וספרות ערבית

## חוג לימודים לב"א ולמ"א

### מטרת הלימודים

מטרת הלימודים בחוג להקנות לתלמידים ידיעה עיונית ושימושית בשפה הערבית הספרותית, הקלאסית והמודרנית; והיכרות עם דגמי הערבית המדוברת. בקורסים השונים נקראים מקורות מן הסוגים החשובים של הספרות הערבית, ובכלל זה הספרות הערבית-היהודית. הלימודים נסמכים על קריאה והבנה מדויקת של כל הטקסטים הנלמדים, בהיבטים לשוניים, תרבותיים, היסטוריים ודתיים.

### תנאי הקבלה

נוסף על תנאי הקבלה הכלליים של הפקולטה, נדרשת ידיעה קודמת בערבית ברמת בחינת בגרות חיצונית. ידיעת השפה תיבדק במבחן כניסה חוגי, המבוסס על הבנת הנקרא בטקסט ספרותי מודרני ותרגום של קטע קצר מערבית לעברית. עד לשנה"ל תשפ"ג (כולל) ניתן פטור אוטומטי ממבחן הכניסה למועמדים שסיימו בית-ספר תיכון ששפת ההוראה בו היא ערבית, ולבוגרי אולפן תרגום בצבא.

**הערה:** בתחילת שנת הלימודים ייגשו **כל התלמידים** למבחן רמה בדקדוק הערבית הספרותית. תלמידים שיעברו בהצלחה מבחן זה יהיו פטורים מהקורס "יסודות הלשון הערבית" (16103) וילמדו במקומו קורס אחר בהיקף של 2 נ"ז.

### מבנה הלימודים

הלימודים לתואר הראשון בחוג הם במסלול **דו-חוגי**. תלמידים ששפת אימם ערבית נדרשים ללמוד 64 נ"ז, תלמידים ששפת אימם אינה ערבית ילמדו 68 נ"ז (כולל עבודה סמינריונית אחת).

ניתן ללמוד בחוג במסלול ייעודי (מסלול 1834) המשלב גם לימודים לתעודת הוראה בערבית (94-90 נ"ז סה"כ), או לשלב לימודי שפה מזרחית/שמית (68-72 נ"ז). פרטים נוספים על מסלולי הלימודים ראו להלן, וכן בפרק "ידיעות לתלמידי התואר הראשון".

## סדר הלימודים לתואר הראשון (מסלול רגיל)

### שנה א - חובה

|          |     |                                                     |
|----------|-----|-----------------------------------------------------|
| 2        | נ"ז | יסודות הלשון הערבית <sup>1</sup>                    |
| 4        | נ"ז | מבוא לתולדות העמים המוסלמים - חלק א'                |
| 4        | נ"ז | או מבוא לבלשנות (+ תרגיל מבוא לבלשנות) <sup>2</sup> |
| 4        | נ"ז | דת האסלאם - אמונה ופולחן <sup>3</sup>               |
| 4        | נ"ז | דקדוק ותחביר א'                                     |
| 4        | נ"ז | פרוזה מודרנית א'+ב' <sup>4</sup>                    |
| 4        | נ"ז | פרוזה קלאסית                                        |
| 2        | נ"ז | תרגיל בקריאת מקורות                                 |
| 4        | נ"ז | מיומנויות תקשורת בעל פה ובכתב <sup>5</sup>          |
| 24 או 28 | נ"ז |                                                     |

### שנה ב - חובה

|       |     |                                           |
|-------|-----|-------------------------------------------|
| 2     | נ"ז | דקדוק ותחביר ב'                           |
| 4-2   | נ"ז | קורס אחד לפחות, המוגדר כטקסט קלאסי מתקדם  |
| 4-2   | נ"ז | קורס אחד לפחות, המוגדר כטקסט מודרני מתקדם |
| 4     | נ"ז | מבוא לקוראן                               |
| 2     | נ"ז | פרשנות הקוראן                             |
| 4     | נ"ז | הערבית המדוברת בארץ ישראל                 |
| 20-16 | נ"ז |                                           |

### שנה ג - חובה

|       |     |                                  |
|-------|-----|----------------------------------|
| 2     | נ"ז | מבוא לשירה ערבית קלאסית          |
| 2     | נ"ז | שירה ערבית קלאסית - קריאת טקסטים |
| 4     | נ"ז | מבוא לערבית-יהודית <sup>6</sup>  |
| 4-2   | נ"ז | סמינריון שנה ג'                  |
| 4     | נ"ז | עבודה סמינריונית <sup>7</sup>    |
| 16-14 | נ"ז |                                  |
| 64-60 | נ"ז | סה"כ                             |
| 4     | נ"ז |                                  |
| 68-64 | נ"ז | סה"כ <sup>8</sup>                |

### חובה פקולטטית:

|   |     |                                             |
|---|-----|---------------------------------------------|
| 2 | נ"ז | קורס מיומנויות הקריאה והכתיבה <sup>10</sup> |
| 2 | נ"ז | תרג                                         |

### תנאי המעבר

#### משנה א' לשנה ב' :

1. ציון 60 לפחות בכל אחד מקורסי החובה של שנה א'.
2. ציון 70 לפחות בקורסים "יסודות הלשון הערבית" ו"פרוזה קלאסית".

#### משנה ב' לשנה ג' : ציון 60 לפחות בכל אחד מקורסי החובה של שנה ב'.

<sup>1</sup> תלמידים שיעברו בהצלחה מבחן רמה יהיו פטורים מקורס זה וילמדו במקומו קורס אחר בהיקף של 2 נ"ז.

<sup>2</sup> תלמידים שחוג לימודיהם השני הוא "לימודי האסלאם והמזרח" ילמדו את הקורס "מבוא לבלשנות" + תרגיל המבוא לבלשנות. תלמידי החוגים ללשון העברית ולבלשנות ילמדו את "מבוא לתולדות העמים המוסלמים". תלמידי הלומדים שפה מזרחית/שמית (ר' להלן) פטורים משני הקורסים.

<sup>3</sup> תלמידים שחוג לימודיהם השני הוא "לימודי האסלאם והמזרח" ילמדו קורס אחר בהיקף של 4 נ"ז מבין קורסי הבחירה של החוג לערבית.

<sup>4</sup> תלמידים ששפת אימם ערבית פטורים משני חלקי הקורס "פרוזה מודרנית" וילמדו במקומם את הקורס 16127 "ז'אנרים ספרותיים מודרניים" ועוד קורס בחירה בהיקף 2 נ"ז. מורי החוג יוכלו לפטור תלמידים נוספים מחלקו הראשון של הקורס, בהתאם להתרשמותם בתחילת שנת הלימודים. תלמידים אלה ילמדו את חלקו השני של הקורס, ונוסף על כך ישתתפו בקורס "ז'אנרים ספרותיים מודרניים" בשנת לימודיהם השנייה.

<sup>5</sup> תלמידים ששפת אימם ערבית פטורים מקורס זה ויסיימו את התואר עם 64 נ"ז בלבד.

<sup>6</sup> ניתן ללמוד קורס זה כבר בשנה ב'.

<sup>7</sup> במקרים מיוחדים ניתן לכתוב עבודה סמינריונית כבר בשנה ב', בהסכמת מורה הקורס ובאישור יועץ הב"א.

<sup>8</sup> על התלמידים שחוגם השני בפקולטה אחרת לפנות למזכירות החוג ליעוץ בנדון. מידע בנוגע לקורסי "אבני פינה" ראו ב"ידיעות לתלמידי התואר הראשון".

<sup>9</sup> תלמיד שלא הגיע למכסת הנ"צים הנדרשת יוכל להשלים אותה מתוך קורסי הבחירה המוצעים לשנים ב'-ג' בחוג.

<sup>10</sup> קורס חובה שהוא מעבר לנ"ז של החוג. פטורים מקורס זה תלמידים אשר : א. השיגו ציון 140 ומעלה בחלק המילולי במבחן הפסיכומטרי ; ב. לומדים את הקורס באחד החוגים המפורטים בפרק "ידיעות לתלמידי התואר הראשון".

## עבודה סמינריונית

התלמידים ישתתפו בסמינריון אחד בשנה ג' ויגישו בו עבודה סמינריונית (בציון 60 לפחות).

### מסלול הכולל לימוד שפה מזרחית/שמית

תלמידי החוג לערבית רשאים ללמוד שפה מזרחית/שמית בהיקף 8 נ"ז (פרסית, תורכית או שפה מזרחית/שמית אחרת, באישור היועץ). תלמידים שבחרו במסלול זה יהיו פטורים מלימוד הקורסים: מבוא לתולדות העמים המוסלמים - חלק א' / מבוא לבלשנות בהיקף 4 נ"ז.  
תלמידים אלה יסיימו את לימודיהם בהיקף של 72 נ"ז, או 68 נ"ז לדוברי שפת אם ערבית.

### מסלולים המשלבים הכשרה להוראת ערבית בבתי הספר העל-יסודיים

החוג לשפה וספרות ערבית מציע שני מסלולים המשלבים הכשרה להוראת ערבית, כמפורט להלן.

לימודי ההוראה כוללים מספר רכיבים:

1. קורסים בנושאי חינוך כלליים, פדגוגיה ודידקטיקה (נלמדים במסגרת בית הספר לחינוך)
2. התנסות מודרכת בהוראה בבתי-הספר (נלמדים במסגרת בית הספר לחינוך)
3. קורסים ייעודיים להוראת ערבית (נלמדים במסגרת החוג לערבית)
4. לימודי השלמה בתחום הערבית (מיועדים למי שאינם בוגרי החוג לערבית, ראו "מסלול רגיל" להלן)

#### 1. מסלול רגיל

התכנית מיועדת לתלמידי החוג לערבית ובוגריו. ניתן להירשם לתכנית משנה ג', בציון ממוצע של 80 לפחות, ובכפוף לתנאי הקבלה של המחלקה ללימודי הוראה. התלמידים במסלול זה ילמדו את תכנית הלימודים הרגילה של החוג לערבית (מסלול 1830), ובנוסף ילמדו את התכנית שתותאם להם במחלקה ללימודי הוראה. תכנית הלימודים הבסיסית לתעודת הוראה כוללת 48 נ"ז, וקיימות תכניות מקוצרות המוצעות לתלמידים הלומדים לתואר שני, למורים בעלי ניסיון בהוראה ולתלמידי/בוגרי החוג לחינוך.

תלמידי החוג ללימודי האסלאם והמזרחית יוכלו להצטרף למסלול זה לאחר שלמדו ערבית במשך שנה אחת לפחות, ויידרשו ללמוד קורסי השלמה מתכנית החוג לערבית. היקף ההשלמות ייקבע בייעוץ אישי עם היועץ האקדמי מטעם החוג.

#### 2. מסלול ייעודי (מסלול 1834)

תלמידי החוג לערבית שיבחרו במסלול זה ישלבו את לימודי הבוגר עם לימודי ההוראה, ויהיו פטורים מחלק מקורסי החוג לערבית ומחלק מקורסי תעודת ההוראה, בהתאם ליעוץ אישי עם יועץ הב"א של החוג ועם המחלקה ללימודי הוראה בבית-הספר לחינוך.

ניתן להתקבל למסלול הייעודי לקראת שנת הלימודים הראשונה באוניברסיטה, או להצטרף אליו בשנת הלימודים השנייה. ניתן להשלים את לימודי המסלול בשלוש שנים. בוגרי המסלול הייעודי יהיו זכאים, נוסף על התואר הראשון בשפה וספרות ערבית, גם לתעודת הוראה לבתי ספר על יסודיים. קבלת תעודת ההוראה מותנית בסיום לימודי התואר הראשון.

הסטודנטים במסלול הייעודי נדרשים להירשם גם למחלקה ללימודי הוראה, בנוסף על ההרשמה לחוג לשפה וספרות ערבית. ההרשמה ללימודי ההוראה תיעשה לקראת שנת הלימודים השנייה באוניברסיטה.

#### תנאי קבלה למסלול הייעודי

תלמידים שמעוניינים להצטרף למסלול הייעודי מיד עם תחילת התואר הראשון יודיעו על כוונתם ליועץ הב"א של החוג, ויופנו לריאיון קבלה במחלקה ללימודי הוראה. לקראת שנה ב' יירשמו התלמידים במסלול הייעודי גם במחלקה ללימודי הוראה בבית-הספר לחינוך, ובתנאי שממוצע ציוניהם בשנה א' הוא 80 לפחות. המעבר לשנה ב' והמשך לימודים במסלול הייעודי תלויים בעמידה בדרישות הסף של החוג לשפה וספרות ערבית, ובכלל זה הצלחה בקורס "יסודות הלשון הערבית" ובקורס "פרוזה קלאסית" בציון של 70 לפחות.

תלמידים שמעוניינים להצטרף למסלול הייעודי לאחר שכבר התחילו את לימודיהם באוניברסיטה וסיימו שנה אחת או יותר מהתואר הראשון בחוג לשפה וספרות ערבית יתאמו את המעבר עם יועץ הב"א של החוג, אשר יסייע להם בהתאמת תכנית הלימודים ויפנה אותם לריאיון במחלקה ללימודי הוראה. תלמיד שהתקבל למסלול הייעודי והפסיק את לימודי ההוראה מסיבה כלשהי לפני סיומם, יצטרך להשלים את תכנית הלימודים הרגילה בחוג לשפה וספרות ערבית.

## מבנה הלימודים במסלול הייעודי

נוסף על סדר הלימודים המפורט להלן, תלמידים שיתקבלו למסלול זה ילמדו קורסים במחלקה ללימודי הוראה בביה"ס לחינוך, בהתאם לפירוט בשנתון במסלול 1208 של ביה"ס לחינוך. התלמידים במסלול זה יסיימו את לימודיהם עם 90-94 נ"ז.

### סדר הלימודים במסלול הייעודי

|                                             |                 |            |
|---------------------------------------------|-----------------|------------|
| <b>שנה א - חובה</b>                         |                 |            |
| יסודות הלשון הערבית                         | 2               | נ"ז        |
| דת האסלאם: אמונה ופולחן <sup>11</sup>       | 4               | נ"ז        |
| דקדוק ותחביר א'                             | 4               | נ"ז        |
| פרוזה קלאסית                                | 4               | נ"ז        |
| פרוזה מודרנית א'+ב' <sup>12</sup>           | 4               | נ"ז        |
| תרגיל בקריאת מקורות                         | 2               | נ"ז        |
| מיומנויות תקשורת בעל פה ובכתב <sup>13</sup> | 4               | נ"ז        |
|                                             | <b>20 או 24</b> | <b>נ"ז</b> |

|                                    |           |            |
|------------------------------------|-----------|------------|
| <b>שנה ב - חובה</b>                |           |            |
| דקדוק ותחביר ב'                    | 2         | נ"ז        |
| קורס אחד המוגדר כטקסט מודרני מתקדם | 2         | נ"ז        |
| מבוא לקוראן                        | 4         | נ"ז        |
| הערבית המדוברת בארץ ישראל          | 4         | נ"ז        |
| החברה הערבית בישראל                | 2         | נ"ז        |
|                                    | <b>14</b> | <b>נ"ז</b> |

|                              |           |            |
|------------------------------|-----------|------------|
| <b>שנה ג - חובה</b>          |           |            |
| מבוא לשירה ערבית קלאסית      | 2         | נ"ז        |
| מבוא לערבית-יהודית           | 4         | נ"ז        |
| הוראת הערבית בישראל          | 2         | נ"ז        |
| סמינריון דידקטי בהוראת ערבית | 2         | נ"ז        |
| סמינריון שנה ג'              | 4         | נ"ז        |
| עבודה סמינריונית             | 4         | נ"ז        |
|                              | <b>18</b> | <b>נ"ז</b> |

|                                                       |   |     |
|-------------------------------------------------------|---|-----|
| <b>שנה ג - חובת בחירה</b>                             |   |     |
| שני קורסים מבין הבאים:                                |   |     |
| (א) פרשנות הקוראן <sup>14</sup>                       |   |     |
| (ב) שירה ערבית קלאסית - קריאת טקסטים                  |   |     |
| (ג) קורס אחד המוגדר כ"טקסט קלאסי מתקדם" <sup>15</sup> | 4 | נ"ז |

|                                               |          |            |
|-----------------------------------------------|----------|------------|
| <b>קורסים מתכנית "אבני פינה"<sup>16</sup></b> |          |            |
| חינוך וחברה                                   | 2        | נ"ז        |
| התפתחות והתבגרות                              | 2        | נ"ז        |
|                                               | <b>4</b> | <b>נ"ז</b> |

|                                             |                 |            |
|---------------------------------------------|-----------------|------------|
| <b>סה"כ</b>                                 | <b>60 או 64</b> | <b>נ"ז</b> |
| <b>חובה פקולטטית:</b>                       |                 |            |
| קורס מיומנויות הקריאה והכתיבה <sup>17</sup> | 2               | נ"ז        |
| תרג                                         |                 |            |

<sup>11</sup> תלמידים שחוג לימודיהם השני הוא "לימודי האסלאם והמזה"ת" ילמדו במהלך לימודיהם לתואר הראשון קורס אחר מבין קורסי הבחירה של החוג לערבית בהיקף של 4 נ"ז.

<sup>12</sup> תלמידים ששפת אימם ערבית פטורים משני חלקי הקורס וילמדו במקומם את הקורס "ז'אנרים ספרותיים מודרניים" ועוד קורס בחירה שמוגדר טקסט קלאסי מתקדם בהיקף 2 נ"ז. מורי החוג יוכלו לפטור תלמידים נוספים מחלקו הראשון של הקורס, בהתאם להתרשמותם בתחילת שנת הלימודים. תלמידים אלה ילמדו את חלקו השני של הקורס, ובנוסף ישתתפו בקורס "ז'אנרים ספרותיים מודרניים" בשנת לימודיהם השנייה.

<sup>13</sup> תלמידים ששפת אימם ערבית, פטורים מקורס זה ויסיימו את לימודי התואר עם 60 נ"ז.

<sup>14</sup> ניתן ללמוד קורס זה כבר בשנה ב'.

<sup>15</sup> ניתן ללמוד קורס בקטגוריה זו כבר בשנה ב'.

<sup>16</sup> תלמידים במסלול הייעודי לא תהיה אפשרות בחירה בקורסים אחרים מתכנית "אבני פינה". תלמידים שחוגם השני בפקולטה אחרת או בביה"ס לחינוך יפנו לייעוץ אישי במזכירות החוג. מידע על קורסי "אבני פינה" ב"ידעיות לתלמידי התואר הראשון".

<sup>17</sup> **קורס חובה שהוא מעבר לנ"ז של החוג.** פטורים מקורס זה תלמידים אשר: א. השיגו ציון 140 ומעלה בחלק המילולי במבחן הפסיכומטרי. ב. לומדים את הקורס באחד החוגים המפורטים לעיל, ראו בפרק "ידעיות לתלמידי התואר הראשון".

## סדר הלימודים לתואר השני

תכנית המוסמך של החוג מיועדת לתלמידים שהשלימו תואר ראשון בשפה וספרות ערבית באוניברסיטה העברית או במוסד אקדמי מוכר אחר. תלמידים המגיעים עם תואר ראשון בתחום אחר יידרשו ללמוד קורסי השלמה.

### לימודי השלמה למוסמך

תלמידים בעלי תואר ראשון בתחום אחר יוכלו להירשם להשלמות לתואר מוסמך. היקף ההשלמות ותוכניהן ייקבעו בתיאום עם יועץ המוסמך של החוג, בהתאם לתחומי לימודיו של המועמד ולהישגיו. תלמיד שיסיים את לימודי ההשלמה בציון 80 לפחות יוכל להירשם לתואר מוסמך במסלול העיוני (ראו להלן). להרשמה למסלול המחקרי דרוש ממוצע 90 לפחות בלימודי ההשלמה.

ניתן ללמוד לתואר מוסמך באחד משני מסלולים:

1. מסלול מחקרי (מסלול א')
2. מסלול עיוני (מסלול ב')

פירוט מלא על לימודי המוסמך, כולל תנאי מעבר ללימודי תואר דוקטור, ראו בפרק "ידיעות לתלמידי התואר השני והתואר השלישי". נוסף לכללי הפקולטה הנוגעים ללימודי המוסמך במסלולים השונים, חלות על תלמידי החוג לשפה וספרות ערבית החובות שלהלן:

### מסלול א' - מחקרי

#### עבודות בכתב

1. תלמידי מסלול זה יכתבו עבודה סמינריונית בעלת אופי מחקרי ("תיזה") בתחום ההתמחות של אחד ממורי החוג הקבועים. המשך הלימודים במסלול זה מותנה במציאת מנחה עד סוף סמסטר א' של השנה הראשונה.
2. כתיבת עבודה סמינריונית אחת בקורס המוגדר סמינריון למוסמך.
3. הגשת שני רפראטים אצל שני מורים שונים. תכניו של הרפראט ואופן הצגתו ייקבעו בתיאום עם המרצה.

#### לימודי שפת מחקר

תלמידי המסלול ילמדו שפת מחקר הרלוונטית לתחום התמחותם. שפות המחקר המומלצות הן גרמנית וצרפתית. תלמידים ששולטים בשפת מחקר אחרת הרלוונטית לתחום מחקרם יוכלו לגשת למבחן בקיאות ולקבל פטור מלימודי השפה, ואז ישלימו את מכסת הנ"זים בקורסי הבחירה למוסמך, עפ"י המלצת המנחה ובתיאום עם יועץ המוסמך.

#### בחינת גמר

בסוף השנה השנייה, לאחר השלמת חובותיהם, ייבחנו התלמידים בבחינת גמר מסכמת בתחום הדקדוק, ובנוסף בבחינת גמר אישית אצל מורה מסגל החוג שאיננו מדריך העבודה. נושא הבחינה ייקבע בתיאום עם המדריך ויועץ המוסמך.

#### השתתפות פעילה

תלמידים במסלול המחקרי יוכלו לקבל הכרה של 4 נ"ז עבור השתתפות פעילה ומודרכת במפעל מחקר, בהיקף של 80 שעות לפחות, בהשתתפות חוקר בכיר באוניברסיטה. התלמיד יזוכה ב-4 נ"ז כנגד קורסי הבחירה מתכנית החוג (פטור אקדמי) אך יחויב בשכר לימוד עבור נקודות אלה. השתתפות פעילה מותנית באישור ועדת ההוראה.

היקף הלימודים במסלול המחקרי הוא 36 נ"ז, לפי הפירוט הבא:

|                                                 |       |     |
|-------------------------------------------------|-------|-----|
| קורסי בחירה מתכנית המוסמך של החוג <sup>18</sup> | 16-22 | נ"ז |
| קורס "חידושים במחקר בתחום הערבית והאסלאם"       | 2     | נ"ז |
| קורס בתחום מדעי הרוח הדיגיטליים                 | 2     | נ"ז |
| קורסי מתכנית המוסמך של חוגים אחרים              | 6-0   | נ"ז |
| לימודי שפת מחקר                                 | 8     | נ"ז |
| בחינת גמר                                       | 2     | נ"ז |
|                                                 | 36    | נ"ז |

### מסלול ב' - עיוני

#### עבודות בכתב

על התלמידים להגיש שתי עבודות סמינריות בקורסים המוגדרים סמינריונים למוסמך.

היקף הלימודים במסלול זה הוא 36 נ"ז, לפי הפירוט הבא:

|                                                 |       |     |
|-------------------------------------------------|-------|-----|
| קורסי בחירה מתכנית המוסמך של החוג <sup>19</sup> | 22-30 | נ"ז |
|-------------------------------------------------|-------|-----|

<sup>18</sup> במסלול זה ניתן ללמוד עד 4 נ"ז בקורסי בוגר מתקדמים, באישור יועץ המוסמך.

<sup>19</sup> במסלול זה ניתן ללמוד עד 8 נ"ז בקורסי בוגר מתקדמים, באישור יועץ המוסמך.

|                                                    |           |     |
|----------------------------------------------------|-----------|-----|
| קורס "חידושים במחקר בתחום הערבית והאסלאם"          | 2         | נ"ז |
| קורסים בתחום מדעי הרוח הדיגיטליים ומיומנויות אחרות | 4         | נ"ז |
| קורסי מתכנית המוסמך של חוגים אחרים                 | 8-0       | נ"ז |
|                                                    | <b>36</b> | נ"ז |

תלמיד שהתקבל למסלול העיוני יוכל לעבור למסלול המחקרי בסוף השנה הראשונה לתואר, ובתנאי שהיה רשום לקורסים בהיקף של 40% לפחות הנדרש לתואר (14 נ"ז) והשיג בהם ממוצע של 90 ומעלה.